

Forfatter: Drachmann, Holger

Titel: Forskrevet

Citation: Drachmann, Holger: "Forskrevet", i Drachmann, Holger: *Forskrevet*, udg. af Lars Peter Rømhild , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 2000, s. 745. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-drachmann14val-shoot-idm140708756386512/facsimile.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Forskrevet

Tillæg

Prolog

- 597 *Palazzo*: (ital.) palæ. – *Canal grande*: hovedvandvejen gennem Venezia. – *dunstopfyldt*: opfyldt af damp, tåge. – *Serenadebarker*: formodentlig gondoler til turister med en mere eller mindre smægtende sanger om bord: *barca* (ital.) = båd. – *amore*: (ital.) kærlighed, skat. – *Lejebibliotekerne*: dvs. private udlånsinstitutioner, der fortrinsvis disponerede over populærlitteratur.
- 598 *Sala*: (ital.) salon. – *jeg er Læge*: ligesom Drachmanns faktiske bekendte, den sydtyske læge Friedrich Kappler (1841-1908), der virkede i Venezia fra 1875, især som gynækolog, og for øvrigt også var skønlitterært aktiv. Se Jørgen Breitenstein: »Holger Drachmanns Venezia«, i *Danske Studier* 1969, særlig s.63. – *Vilhelm Meister*: Goethes dannelsesroman *Wilhelm Meisters Lehrjahre* (1795-96) med fortsættelsen *Wilh. Meisters Wanderjahre* (1821 og 1829). Sml. Efterskrift s.655.
- 599 *Nôtre[Notre]-Dame de Paris*: Victor Hugos farverige historiske roman fra 1830, på dansk oftest med titlen *Klokkeren fra Notre Dame*. – *ejendommelige*: karakteristiske, individuelle. – *drakoniske*: overdrevent strenge. – *Hælften*: halvdelen.

Intermezzo

- 600 *skrangler*: skramler. – *fidel(e)*: gemytlig, lystig. – *Enspænderfrakke*: enkeltradede frakke eller jakke. – *Teniers*: den flamske maler David Teniers (1610-90) og *Ostade*: den hollandske maler Adriaen van Ostade (1610-85) er kendt for deres friske folkelivsbilleder.
- 601 *drakonisk*: alt for strengt. – *nu (...) vil tillivs*: 1889 indførtes lov om hundeafgift, også med bestemmelser mod løsgående hunde, specielt i byerne. – *Høker(ens)*: handlende med levnedsmidler, viktualiehandler.
- 602 *blommede*: blomstrede. – *Vintergækker (...)* gætte: gætte, hvem vintergækkerne kommer fra, i den kendte leg tidligt om foråret/før påske.

- 603 *Sporvognsomnibussen (...) lunter afsted*: det erindres, at trækraften var heste. – *Amontillado(en)*: sherry-type.

Ulf Brynjulfsens efterladte Papirer.

Den første Kærlighed

- 604 *Byron*: se Efterskrift s.657f. – *den staaer (...) Syndefald*: Byrons *Don Juan*, 1.sang, str. 127, v.2-3: »It stands alone,/ Like Adam's recollection of his fall.» På dansk her næsten som i Drachmanns overs. (Første halvbind, 1882, s.55), der dog har »ene» i st. f. »alene». – *Komments*: (af fr. og ty.) drikkelag. – *Bakkanaler*: gilder, udskejelser med alkohol. – *Josef*: Josef i Ægypten demonstrerede kyskhed ved at afvise de utugtige opfordringer fra Potifars hustru (1. Mos., kap.39); han blev ilde medhandlet af de fleste af sine brødre og havde således det moralske fortrin.
- 605 *Kønnet*: kvindekønnet. – *Die Dame (...) nicht*: (ty.) »Den dame, som jeg elsker, siger jeg ikke navnet på», fra en yndet Salonlied af F. Löwe fra 1800-t. – *Halv-Verden(s)*: den finere del af prostitutionen.
- 606 *Nimbus*: stråleglans som med helgenglorie. – *tage op paa (Arven)*: låne med arven som sikkerhed, tage forskud på. – *Moderator-Lampe*: olielampe med særlig reguleringsindretning for olietilførsel; ældre end 1870-80ernes gængse petroleumslamper.
- 607 *Kærlighedshof*: mere eller mindre legendariske kvindedomstole, hvor subtile spørgsmål om kærlighedens væsen og problemer kom til forhandling, i troubadour-miljøer i 1200-t.; måske aktualiseret af bl.a. E. Trojels disputats *Middelalderens Elskovshoffer* (1888). – *Indskydelser*: impulser, ikke-besluttede handlinger og forestillinger; mere end blot flyvetanke. – *Renommist*: ilde berygtet person. – *Frakke*: (lang) jakke. – *Tjenestepigehjem*: institution eller pensionat for tjenestepiger.
- 608 *Inkvisitor(s)*: streng, især kirkelig forhørsdommer. – *Paletot*: let overfrakke. – (...) *Betegnelse!* ... *Vi stod (...)*: Mellem de to afsnit har digteren i trykmanuskriptet overstreget flg. fra den mundtlige dialogiske situation, hvori Ulf's selvbiografiske fortælling var indlagt: '*Vent lidt! sagde Gerhard og holdt Haanden for Øjnene, som for at fæste Billedet bedre. – Nu har jeg hende! Vil De blot sige mig: det var altsaa denne unge Pige, som De blev gift med?*
Nej! svarede Ulf dæmpet [strøget: efter et kort Ophold]. Det var ikke hende, men .....
Videre! bad Gerhard.
Brynjulfsen fortsatte:'

- 609 *Væddeløbssporten*: fra 1870 afholdtes væddeløb på Eremitagesletten. – *Kapervogn*: hyrevogn, der under kørslen optager (kaprer) passagerer. – *Gentlemanløb(et)*: væddeløb for ikke-professionelle, altså herrer og ikke jockeyer. – *fortrædelig*: sur, ærgerlig. – *Amazone(s)*: kvindelig kriger i græsk sagnverden; en kvindelig ridedragt hed omkr. 1890 amazonedragt, amazonekjole. – *Adonis*: billedskøn ung mand, egl. den græske kærlighedsgudinde Afrodites elskede. – *Aarestrup*: Emil Aa. (1800-56), jf. Efterskrift s.655. – *Har en mere rosenrød Mund/sin Elsker kunnet bide?*: fra Emil Aarestrups digt »Charlottenlund«, str.6 (*Digte* 1938, *Danske Klassikeres Aarestrup-udvalg*, s. 94).
- 610 *Maraschino(en)*: en kirsebærbrændevin. – (*Guld)remontoiruhr*: særlig optrækkeligt lommeur. – *Fuks(er)*: mørkerød hest. – *Nysølv(s)*: en sølvlygnende legering. – *Skumkæder*: kæder på hestens bidsel. – *Chara-banc*: (af fr.) åben vogn med sidebænke. – *paillegul(e)*: strågul, bleggul.
- 611 *Saddelpladsen*: det fineste område af tilskuerpladser. – *parere*: vædde. – *Bredgade*: altså Ulfs families overklassekvarter. – *Bonvivant*: (af fr.) levemand. – *Estrade(n)*: forhøjning med tilskuerpladser.
- 612 *midt i Prikken*: lige i centrum. – *Kirsten Pils Kilde*: den angivelige hellegilde, hvorom først et kildemarked, siden Dyrehavsbakken (nuv. Bakken) havde udviklet sig. – *Dæmring*: tusmørke, skumring. – *Askepot*: den stedmoderligt behandlede pige i brødrene Grimms eventyr af samme navn i deres *Kinder- und Hausmärchen* (1812-15). – *Ryste-Toddy*: specialitet blandet af vand fra Kirsten Pils Kilde og cognac plus sukker. – *Kammé*: flerfarvet, skåret ædelsten med reliefbilleder.
- 613 *Dryade*: i græsk mytologi en gudinde, der bor i træer. – *Katzenjammer* og *Prækner*: jf. n.t.s.44. *Herredsfoged*: dommer og politimester. – *Thingsret*: formue- og ejendomsret, jf. n.t.s.622. – *Schous Forordninger*: lovsamling startet 1777 af J.H. Schou (1745-1840) og fortsat siden som standardværk for jurister. – *Byron, Burns og Heine*: se Efterskrift s.657f., s.659 og s.658. – *Jagt*: enmastet sejlskib.
- 614 *Frokost*: morgenmad. – *nye Liv*: jf. Dantes selvbiografiske fortælling og digtsamling *Vita nuova* (ca. 1290) om hans livsforandrende forelskelse i Beatrice. – *Vindbeutel*: charlatan. – *latinsk Jura*: (fåget) romerret.
- 615 *Blanche polydor*: en særlig slags billardspil. – *Jonathan*: tro kammerat, ligesom Sauls søn Jonatan i forhold til David i GT, jf. 1. Sam., kap.14 – 2. Sam., kap.1, navnlig v.26. – *Agentur*: salgsarbejde for et firma. – *det Decennium*: (1860)ernes årti. – *Tabet af Hertugdømmene*: dvs. af Slesvig og Holsten ved krigen 1864. – *indbyrdes Spaltning*:

mellem Højre og Venstre i dansk politik i resten af århundredet; jf. Efterskrift s.644. – *Race-Krige*: i den racetænkende Drachmanns perspektiv sikkert den fransk-tyske krig 1870-71, måske også den russisk-tyrkiske 1877. – *Borgerkrige*: der tænkes vel især på Pariserkommunen 1871. – *Jus*: jurastudiet. – *Armen*: hjemmet.

- 616 *en Milsvej*: 1 dansk mil = ca. 7,5 km. – *mournful[]*: (eng.) sorgmodig, sorgfuld. – *gloomy*: (eng.) dystert. – *kunne øjne*: nutid flertal, se Efterskrift s.682f.
- 617 *ville fritte*: se Efterskrift s.682f. – *torebet Sejl*: sejl mindsket med to reb. – *klodsrebet Fok*: tæt rebet og evt. formindsket forsejl.
- 618 *plat for Vinden*: i direkte medvind. – *Braaddene*: brænding, voldsomt brydende bølger. – *Wahlverwand[]tschaft*: det tyske ord, der som titlen på Goethes roman fra 1809 betegner en kemisk-psykologisk samhörighed. – *Elementet*: her altså havet. – *Bomløbet*: mellem nordenden af Flådens Leje og Toldbodbroen.
- 619 *Scribe*: Eugène Scribe (1791-1861), fransk teaterforfatter, hvis velkonstruerede og overfladiske dramatik nød stor popularitet også på Det Kgl. Teater i København. – *Calderon*: Pedro Calderon de la Barca (1600-81), stor spansk dramatiker, genopdaget af romantikerne, i Danmark bl.a. J.L. Heiberg. – *H.F. Ewald*: (1821-1908), populær forf. af underholdende, ofte historiske romaner. – *Bjørnson (...) i Italien*: den norske digter Bjørnstjerne Bjørnson (1832-1909) opholdt sig under en længere udlandsrejse 1860-63 især i Rom. – *forandret Signaler*: i 1872 vakte Bjørnson megen debat i Danmark ved at anbefale, at man forandrede signaler til det forsonlige over for Tyskland («signalfejden»). – *Den russiske Roman*: blev kendt i Danmark gennem oversættelser (ved Vilh. Møller) i 1870'erne af Turgenev – med stor virkning på det moderne gennembruds forfattere – og fra midten af 1880'erne af L. Tolstoj (især ved de russiskkyndige E. Hansen og W. Gerstenberg) og Dostojevskij (mest ved Drachmanns søster Erna Juel-Hansen). De forelå lidt tidligere på tysk og fransk; en indflydelsesrig fransk orientering forelå med E.-M. de Vogüé: *Le Roman russe* (1886), endvidere Georg Brandes: *Indtryk fra Rusland* (1888). – *sin Ø (...) Hugo*: den franske digter Victor Hugo (1802-85) var som fjende af Napoleon III gået i landflygtighed og boede på den britiske Kanal-ø Guernsey indtil 1870. – *ligesom Garibaldi*: den italienske frihedshelt Giuseppe Garibaldi (1807-82) boede på øen Caprera nord for Sardinien, når han ikke stod i spidsen for militære aktioner imod Pavestaten og dens allierede. – *Den store (...) Imperator*: Napoleon III (1808-73), fransk kejser 1852-70. – *Martensen*: den toneangivende

teolog og biskop H.L. Martensen (1808-84) havde god afsætning på bl.a. sin *Den kristelige Ethik* (1871-78). – *Blicher*: St. St. Blicher (1782-1848). – *Carl Bagges*: (1807-46), boheme og forfatter af bl.a. romanen *Min Broders Levnet* (1835), der spillede en væsentlig rolle for Drachmann som romanforfatter. – *vor bornholmske Saxo Grammaticus*: den bornholmskfødte store sprogforsker og latinist J.N. Madvig (1804-86), der havde anmeldt Bagges roman i *Maanedsskrift for Litteratur* i 1835. – *Aarestrup*: Emil Aarestrup (1800-56) kom først rigtig i fokus ved en posthum udgivelse af hans digte med forord af Georg Brandes i 1877. – *Stiftsfysikus*: overordnet embedslæge i provinsen. – *Andersen*: H.C. Andersen (1805-75) led i sine sidste år af leverkræft. – *Revue des deux mondes*: det også uden for Frankrig meget læste, bredt kulturelle 14-dagesskrift, grundlagt 1831. – *Athenæum*: læseforening 1824-1901 i København. – *Deviser*: sedler med vers eller billedgæder. – *Nordens Athen*: navnlig i 1840'erne og nærmest flg. årti den prangende betegnelse på København. – *nye Kirker*: propagandaaen for at bygge nye kirker, bl.a. i den stærkt voksende hovedstad, organiseredes i 1890 i Udvalget for Kirkesagens Fremme. – *Sædelighed*: jf. den såkaldte sædelighedsfejde, hvor man især i årene 1883-87 i Danmark, Norge og Sverige stredes om opretholdelsen af den gamle officielle konsmoral. – *Totalafholdenhed*: kan dels parodisk sigte til et standpunkt i sædelighedsdiskussionen, dels til tidens aktive afholdsbevægelse over for alkohol. – *Hundskat*: indført 1889. – *indre Mission*: den pietistiske vækkelsesbevægelse og kirkeretning fra midten af 1800-t. vandt i slutningen af århundredet også stærkt frem i København. – *lod (...) ligge links*: (af ty.) tog man sig ikke af. – *Bondevenner*: politisk gruppering i 1850'erne og 60'erne, hvis tilhængere senere indgik i Venstre. – *Doktrinære*: der sigtes formodentlig til de Nationalliberale, hvis storhedstid endtes med katastrofen i 1864, men som endnu lod sig identificere i en periode senere, inden de smeltede sammen med godsejerne i Højre.

- 620 *Kierkegaard*: Søren Kierkegaards (1813-55) skrifter lægger op til meget divergerende arter af kristendomsvurdering. – *Feuerbach*: Ludwig Feuerbach (1804-72), tysk religionsfilosof, der i hovedværket *Das Wesen des Christentums* (1841) opfattede forestillingerne om Gud som projektioner af mennerskers følelser, behov osv. – *Strauss*: den tyske religionshistoriker D. Fr. Strauss (1808-74) havde i værket *Das Leben Jesu* (1835) forsøgt at meddele en rent historisk opfattelse af Jesusskikkelsen og dens ry. – *Renan*: den franske religionshistoriker Ernest Renan (1829-92) havde bl.a. med bogen *Vie de Jésus* (1863)

fortsat og udbredt den samme betragtningsmåde, der af teologer opfattedes som gudsfjendelig. – *en tidligere Lærer*: se Efterskrift s.646 om modellen, Drachmanns gymnasielærer på Metropolitanskolen og ven, litteraturhistorikeren Kristian Arentzen (1823-99). – *aforistisk*: i kort, tilspidset form. – *den milesiske Venus* el. Venus fra Milo: den berømte Afroditestatue fra øen Melos, opstillet i Louvremuseet i Paris. – *Koteri*: (litterær el. kunstner)klike. – *litterært Hakkelseskæveri*: at skære hakkelse i døgnets rejsestald er en betegnelse, oprindeligt i et digt 1861 af Carl Ploug, på journalistisk arbejde; videre om anmelderi o.lign. – *Sisyfusarbejde*: uendelighedsarbejde som det, hvormed Sisyfos straffedes if. græsk mytologi. – *sit Arbejde*: jf. Kr. Arentzens 8 bind lange værk *Baggesen og Oehlenschläger* (1870-78). – *i Ny og Nær*: titlen på en digtsamling af Vilh. Bergsøe (1867). – *Krøllepapir*: papir, der bruges til at sætte krøller, papillotter. – *Kikindiewelt*: (af ty.) grøn-skolling.

- 621 *Styverfængere*: personer, der kun er ude på pengefortjenesten ved fx litterært arbejde. – *Skælm*: bedrager; hos Holbek og Kjær (1969) nr. 3563. – *Nelsons Undskyldning*: den engelske søhelt admiral H. Nelson (1758-1805) førte angrebet på Københavns Red 2. april 1801; da hans foresatte, flådechefen H. Perker, signalerede til ham, at slaget skulle afbrydes, satte Nelson kikkerten for sit blinde øje; da han således var undskyldt for at se signalet, fortsatte han angrebet og vandt. – *en Fører*: Georg Brandes (1842-1927), hvis epokeskabende forelæsninger over *Hovedstrømninger*, påbegyndt nov. 1871, påhørtes af bl.a. Drachmann; jf. Efterskrift s.646. – *Og Sol (...) ned*: jf. Præd.Bog, kap.1, v.5. – *Iliaden blev til Odysseen*: af de to Homeriske heltedigte handler det første (i tidsskriftrykket fejlagtigt stavet *Illiaden*) om krig og erobring, det andet om den brydsomme og farefulde hjemrejse.

Af Ulf Brynjulfsens Papirer. (Et Kapitel af en større Roman)

»Der er en Ø i Livet«

- 622 *Der er en Ø i Livet*: citat fra Claras sang i Første Handling af Oehlenschlägers syngespil *Ludlams Hule* (1814), hvis 1. str. lyder: »Der er en Ø i Livet,/ Dens rette Navn er Elskovs Ø,/ Af steile Field omgivet,/ Midt i den bitte Sø./ Enhver, som hører Øens Fryd,/ Sig ønsker derhen, og iler derhen,/ Men kommer snart tilbage/ Med revne Seil igjen.« (*Poet.Skr.* udg. af F.L. Liebenberg, 14. Deel, 1859, s.21). – *den og den Ø*: skildringen er digtet over Drachmanns kærlighedshistorie (og hans senere første hustru Vilhelmine Erichsen) på Born-

- holm; men øen identificeres ikke nærmere i teksten. – *Heredes- eller Byfoged*: se n.t.s.613 – *Jus*: se n.t.s.615. – *Jagt*: se n.t.s.613. – *Trekro-
ner*: søfortet foran Københavns havn. – *oret*: fordærvet, mideholdigt.
– *Beskøjt*: tvebak. – *Schous Forordninger*: se n.t.s.613. – *Aagesens
Tingsret*: den københavnske juraprofessor Andreas Aagesen (1826-
79) holdt normgivende forelæsninger om formue- og ejendomsret
(tingsret) og udgav skrifter derom 1866ff. – *Byron (...) Heine*: se Ef-
terskrift s.657f.
- 623 *stik i Støvn*: direkte forfra. – *som en Columbus*: jf. s.625f.o. – *i en Folie*:
på en baggrund.
- 624 *Kirsten Pils Kilde*: se n.t.s.612. – *lagde bort fra*: styrede væk fra. – *Dig-
terne altid ville*: se Efterskrift s.682f. – *tyve Grader Reaumur*: svarende
til ca. 25° Celsius. – *Ulk(en)*: søulk, erfaren, barked sømand.
- 625 *Guanahani(s)*: den ø i Bahamagruppen, som Columbus nåede i 1492
og kaldte San Salvador. – *Varp*: trosse, fortøjningsreb. – *Fataliteter*:
fortrædeligheder. – *laa for Dræg*: lå for anker. – *Omen*: (af lat.) varsel.
– *Tomeroses Ø*: hvor man sov ligesom prinsesse Tornerose i brødrene
Grimms eventyr i deres *Kinder- und Hausmärchen* (1812-15). – *Sprøj-
tehuset*: brandstationen.
- 626 *Dyrehavsbakken*: sml. s.612f. – *Lyst (...) mørket bag*: se n.t.s.119. – *blis-
set*: med et lyst felt i panden. – *vates*: (lat.) profet, digter.
- 627 *Queue*: (af fr.) kø, billardstok. – *Pyramide*: en art billardspil. – *ret arti-
ge*: virkelig kraftige. – *Syhaniter*: livsnydere, nydelsessyge. – *pokulere-
de*: drak, svirede. – *(ganske) enkelte*: her formentlig i betydningen:
enkle. – *henkastede under en Mellemakt*: som Drachmanns digt »Sa-
kuntala» påbegyndt en teateraften i München 1876, tr. i romanen *En
Overkomplet* (1876). – *Heine (...) smaa Sange*: »Aus meinen grossen
Schmerzen/ Mach' ich die kleinen Lieder» lyder det i nr. 36 i afde-
lingen »Lyrisches Intermezzo» i Heinrich Heines *Buch der Lieder*
(1827). – *stadigt*: vedholdende. – *det stille Vand, den dybe Grund*: jf.
ordsproget »Det stille vand har den dybe grund».
- 628 *Pariserkommunen*: den kommunistiske opstand i Paris i forårsmåne-
derne 1871 blev blodigt nedkæmpet; nogle af de overlevende flygte-
de til London. – *en Vulkan*: Ætna på Sicilien, hvor Drachmann på en
ungdomsrejse havde en lignende oplevelse. – *meget skal (...) tilgivet*:
jf. Luk., kap.7, v.47.
- 629 *norske Kniv*: vel det samme som tollekniv, en bredbladet smittekniv;
måske med en hentydning til offerscenen i 4.akt af Oehlenschlägers
Hakon Jarl hin Rige (1807). – *Dør ser De*: i denne adressering er beva-
ret et spor af den mundtlige fortællesituation i romanen, hvor Ulf

beretter for Henrik Gerhard under et besøg (I, kap.14). I romanen var der således ikke tale om »Papiers« (i tiden på dette tidsskrifttryk), hverken som skriftstykke eller oplæsning. Men Ulf's beretning blev udeladt ved trykningen, jf. Efterskrift s.681.